

☒ Konsensushakuisuudesta reformiin: kirkkojen ja seurakuntien maasta poistamisia vastustavien protestien tavoitteet

Tiivistelmä

Artikkeli tarkastelee kirkko- ja seurakuntien maasta poistamisten protesteja Leila Hadj Abdoun ja Sieglinde Rosenbergerin (2019) teoretisoimaa muutospyrkimysten typologiaa mukaillen. Tutkimuksen aineisto koostuu vuosina 2007–2021 julkaistuista sanomalehtiartikkeleista, jotka käsittelevät kirkkojen ja seurakuntien maasta poistamisia haastavaa työtä. Tulosten mukaan kirkko- ja seurakuntien työssä on sekä reformatiivisen että konsensushakuisen protestin piirteitä, joskin työn konsensushakuisuus korostuu erityisesti.

Avainsanat: karkottaminen, maasta poistaminen, protesti, media, kirkot

Johdanto

Erilaisista maasta poistamisen käytännöistä on 1990-luvun alkupuolelta lähtien tullut länsimaissa keskeinen osa muuttoliikkeiden hallintaa (Ruedin ym., 2018). Kontrollin lisääntymisen myötä erilaiset kansalaisliikkeet ovat nähneet maasta poistamisten valvonnan, niihin vaikuttamisen ja osittain myös niiden vastustamisen keskeisinä toimintoinaan. Näihin aktivisti- tai protestiliikkeisiin on liittynyt muun muassa kansalaisjärjestöjä, uskonnollisia järjestöjä ja

yhteisöjä sekä yksittäisiä kansalaisia. Protestiliikkeiden vaikuttamiskohteena ovat yleensä valtio ja sen instituutiot poliittisine prosesseineen sekä se, kuinka poliittisia päätöksiä implementoidaan esimerkiksi Maahanmuuttovirastossa. (Rosenberger, 2018.)

Tämä artikkeli tarkastelee maasta poistamisia haastavaa, uskontoperäistä aktivismia suomalaisessa yhteiskunnassa median kautta esiin piirtyvänä ilmiönä. Käytännössä Suomessa kristillisten seurakuntien työ epäinhimilliseksi katsottuja maasta poistamisia vastaan on ollut moninaista (ks. Niemi & Siirto, 2017; Siirto & Niemi, 2019). Seurakunnat ja yksittäiset seurakuntalaiset ovat osallistuneet mielenosoituksiin ja tukeneet maasta poistettavia erilaisin suorin ja epäsuorin vaikuttamiskeinoin. Turvapaikkapäätöksiä on luettu kirkoissa, ja kirkkokuntien piispat ovat ottaneet julkisesti kantaa Suomesta poistettavien turvallisuuden puolesta. Seurakunnat ovat myös estäneet maasta poistamisia ottamalla maasta poistamisuhan alla olevia kirkkoturvaan. Kirkkoturva on historiallinen käytäntö, jossa kristillinen yhteisö ottaa suojiinsa henkilön, jota uhkaa maasta poistaminen, ja jonka karkotuksen seurakunta arvioi epäinhimilliseksi tai epäoikeudenmukaiseksi (Ahonen, 2018b).¹ Se on yksi maasta poistamisten vastaisista protestin muodoista², jota on sovellettu länsimaisissa yhteiskunnissa.

Esimerkit kirkkojen ja seurakuntien maasta poistamisia haastavasta tai vastustavasta toiminnasta kuvaavat erilaisia toiminnan keinoja ja pyrkimyksiä. Tarkastelen tässä artikkelissa kirkkojen ja seurakuntien maasta poistamisten protestien ilmaisuja mediassa Leila Hadj Abdoun ja Sieglinde Rosenbergerin (2019) teoretisoimaa muutospyrkimysten typologiaa mukaillen. Hadj Abdou ja Rosenberger erittelevät toisistaan kolme muutospyrkimysten mallia maasta poistamisten vastaisissa protesteissa: 1.) transformatiivis/radikaalin, 2.) reformatiivisen ja 3.) konformistisen/konsensushakuisen. Transformatiivinen protestin malli haastaa niitä perusolettamuksia, joille valtioiden oikeus maasta poistamisiin perustuu: valtioiden oikeuteen päättää itse, millä periaatteilla maassa voi oleskella tai tulla maan kansalaiseksi. Reformatiiviset muutospyrkimykset puolestaan hyväksyvät perusolettaman valtion oikeudesta hallita rajojaan ja kuulumisen kriteerejä, mutta niiden kautta toimijat pyrkivät vaikuttamaan laillisen oleskelun ja kuulumisen kriteereihin (so. lainsäädäntöön, lain implementointiin tai maasta poistamisen käytäntöihin). Kolmannesta protestin muodosta Hadj Abdou ja Rosenberger käyttävät ensisijaisesti käsitettä konformistinen, mutta he näkevät konsensushakuisuuden toiseksi mää-

rittäjäksi tämän protestin muodolle. Siinä muutostavoitteena on yksittäinen tapaus, eikä protesti kohdistu yhteiskunnallisiin rakenteisiin. (Hadj Abdou & Rosenberger, 2019:108–110.) Maastapoistamisiin kohdistuvaa etnografiaa tehneet tutkijat Austin Kocher ja Angela Stuesse (2021) erottelevat toisistaan samansuuntaisesti konformistisen ja häiritsevän (*disruptive*) maastapoistamisten vastaisen aktivismin. He toteavat, että tulkinnat protestien ”konformistisuudesta” tai ”häiritsevyydestä” ovat erilaisia ajasta ja paikasta riippuen, ja kyseenalaistavat selkeärajaisten protestien kategorioiden olemassaolon. Käytän tämän artikkelin yhteydessä ensisijaisesti konsensushakuisuuden käsitettä, koska tulkitsen sen sopivan konformisuuden käsitettä paremmin kuvaamaan suomalaisten kirkkojen ja seurakuntien toimintaa.

Maasta poistaminen (engl. *deportation*) käsitteenä viittaa paktoon perustuvaan henkilön tai ryhmän siirtämiseen alueelta toiselle (Wong, 2015:69–70). Lainsäädäntö erottelee toisistaan käännättämisen ja karkottamisen. Käännättämisellä tarkoitetaan ulkorajalla tapahtuvaa maahan saapumisen epäämistä tai maasta poistamista silloin, kun maassa oleskelevalle henkilölle ei ole myönnetty oleskelulupaa tai hänen oleskeluaan ei ole rekisteröity. Karkottaminen puolestaan liittyy tilanteisiin, joissa henkilön oleskelu on rekisteröity tai hänellä on ollut oleskelulupa, mutta hän ei ole saanut jatkolupaa. Karkottaminen voi liittyä myös tilanteeseen, jossa karkotettava menettää Suomen kansalaisuuden syyllistyttyään Suomen elintärkeitä etuja uhkaavaan rikokseen, esimerkiksi vakoiluun tai ihmiskauppaan. (Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301.) Palautuskielto (*non-refoulement*) on sekä Suomen perustuslaissa että ulkomaalaislaissa ja kansainvälisissä sopimuksissa todettu periaate siitä, että ketään ei saa käännättää, karkottaa tai palauttaa alueelle, jolla hän voi joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen, vainon tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi, eikä alueelle, jolta hänet voitaisiin lähettää sellaiselle alueelle. Käytän tässä artikkelissa tutkimuksellisenä kattoterminä maasta poistamisen käsitettä. Sekä populaarissa kielenkäytössä että akateemisessa tutkimuksessa käytetään myös pakkopalautusten käsitettä (engl. *forced removal/return*).

Maasta poistettaviin liitetään usein mielikuvia rikollisuudesta ja erilaisista yhteiskunnallisista uhkista, ja maasta poistamisia myös osin oikeutetaan näillä mielikuvilla. (Anderson, 2011:552–553.) Maasta poistettaviksi päätyvät siirtolaiset kohtaavat diskursiivista, poliittista ja institutionaalista vihamielisyyttä. (Nicholls, 2013:227.) Ensin mainitusta esimerkkinä on yleinen, eri

maahanmuuttajakategorioihin kohdistuva vihapuhe, toiseksi mainitusta alisteista asemaa edelleen kiristävät poliittiset linjaukset ja viimeisestä, prekaareilla statuksilla olevien perusoikeuksia polkevat käytännöt esimerkiksi terveydenhuollossa tai perusopetuksessa. Yhtä lailla ilman oleskelulupaa olevilta puuttuu usein poliittinen toimijuus ja ääni, ja heitä tarkastellaan ensisijaisesti humanitaristisesta tai turvallistavasta diskurssista käsin. Marginalisoitujen siirtolaisryhmien äänettömyys yhteiskunnassa luo vahvan jännitteen, koska ilmiönä maahanmuuttoon kytkeytyvät teemat ovat julkisessa keskustelussa voimakkaasti esillä. (Rosenberger, 2018.) Paperittomat ja paperittomien ympärille muodostuvat aktivistiliikkeet – kuten kirkkoturvatoiminta – kuitenkin haastavat myös poliittisen osallisuuden ja toimijuuden kategorioita ja ehtoja, ja kaventavat siten ei-kansalaisten näkymättömyyden ja itse ilmiön näkyvyyden välistä kuilua (Nyers, 2013).

Maasta poistamisten määrä on tilastollisessa yhteydessä turvapaikanhakijoiden määrään: kun turvapaikkahakemusten määrä kasvaa, myös maasta poistamisten suhteellinen määrä lisääntyy. Vuonna 2015 Maahanmuuttoviraston esittämien karkotuspäätösten pohjalta toimeenpantiin 279 karkotusta (Maahanmuuttovirasto, 2015), vuonna 2018 luku oli jo 1038 (Maahanmuuttovirasto, 2018). Myös äärioikeiston poliittinen valta on yhteydessä maasta poistamisten lisääntymiseen (Wong, 2015:96). Muun muassa nämä tekijät tuovat esille maasta poistamisten oleellisen luonteen: ne ovat yhteydessä poliittisiin virtauksiin, laajempiin siirtolaisuuden trendeihin ja ylipäätään yhteiskunnallisiin muutoksiin. Tutkimuskohteena kirkkojen ja seurakuntien maasta poistamisia haastava työ kohdistuukin tässä tutkimuksessa sekä yksittäisiin tapauksiin (mikrotaso) että yhteiskunnalliseen rakennetasoon (makrotaso). Kansainvälisten tutkimusten mukaan maasta poistamisia vastustavat protestit kohdistuvatkin sekä mikro- että makrotasolle (Ruedin ym., 2018:105)

Maasta poistamisiin keskittyvän akateemisen keskustelun keskeisimpiin käsitteisiin kuuluu Nicholas De Genovan (2002) luoma termi karkotettavuus (engl. *deportability*), joka ei viittaa niinkään maasta poistamisen varsinaiseen tapahtumaan vaan maahanmuuttajan prekaariin asemaan, jossa hänen maassa oleskeluaan leimaa maasta poistamisen uhka. Bridget Anderson ym. (2011) toteavatkin, että vapaus maasta poistamisen uhasta on yksi viimeisistä etuoikeuksista, jotka erottavat valtion kansalaiset ei-kansalaisista. Kansalaisuuden yhtenä ominaisuutena voidaan tätä kautta pitää eräänlaista *karkottamattomuutta*, joka mahdollistaa erilaisia vaikuttamisen keinoja ja poliittista toimi-

juutta kuin mitä maasta poistamisen uhan alla toimivalla on. Kirkkojen ja seurakuntien maasta poistamisia haastava työ on näillä kahdella yhteiskunnallisella statuksella toimivien yhteistyötä – vaikkakaan maasta poistamisen uhan alla olevia ei voida tarkastella täysin tasavertaisina yhteistyökumppaneina heidän rajatumman asemansa takia.

Esittelen seuraavassa kappaleessa tarkemmin tässä artikkelissa käytetyn aineiston ja tutkimusmenetelmän. Sitä seuraavissa pääkappaleissa tarkastelen kristillisten kirkkojen ja seurakuntien maasta poistamisten vastaista työtä transformatiivisena ja reformatiivisena protestina sekä konsensushakuisena protestina.

Aineisto ja menetelmä

Tutkimuksen aineisto koostuu kahdesta kokonaisuudesta: suomalaisista kirkkoturvaa käsittelevistä sanomalehtiartikkeleista (N=244) vuosilta 2007–2010 ja 2015–2017, sekä täydentävästä media-aineistokokonaisuudesta vuosilta 2013–2021. Olen alun perin koonnut ensimmäisen aineistokokonaisuuden kirkkoturvaa käsitellyttä väitöskirjaani varten. Vuosien 2007–2010 media-aineisto on koottu Suomen Ekumeenisen Neuvoston arkistosta. Kirkkoturva ilmionä liittyy läheisesti maasta poistamisia haastavaan ja ehkäisevään toimintaan, mutta kirkkojen maasta poistamisia kyseenalaistava työ ei kuitenkaan rajoitu kirkkoturvatoimintaan. Tästä syystä olen täydentänyt alkuperäistä aineistoa toisella kokonaisuudella eli 24 sanomalehtiartikkelilla, jotka liittyvät muihin kuin kirkkoturvaan kytkeytyviin tilanteisiin tai puheenvuoroihin. Aineistokokonaisuuksien aikarajaus perustuu siihen, kuinka kirkkoturvatoimintaa ja muuta maastapoistamisten vastaista työtä mediassa käsiteltiin. Aineisto koostuu henkilöhaastatteluista, uutisjutuista, kolumneista, mielipidekirjoituksista ja pääkirjoituksista.

Ensimmäistä aineistokokonaisuutta olen hyödyntänyt analyysissa soveltuvien osin. Kävin aineiston läpi sisällönanalyysin keinoin. Teemoittelin aineiston maasta poistamisia käsittelevät osuudet teoriasidonnaisesti: Hadj Abdoun ja Rosenbergerin (2018) typologia on ohjannut aineiston luokittelua, mutta luokittelu ei kuitenkaan ole ollut teorialähtöistä vaan aineiston ominaisuudet ovat vaikuttaneet siihen. Toisin sanoen analyysi ei ole varsinaisesti teoriaohjaava (ks. Reichertz, 2014). Tutkimuksen rakenne toisintaa teoriasidonnaista sisällönanalyysia.

Koska aineisto koostuu nimenomaan kirkkojen maasta poistamisten vastaisesta toiminnasta käydystä julkisesta keskustelusta, tässä artikkelissa eivät nouse esille ne yksityiset kokemukset, joita kirkkojen piirissä on. Kuitenkin merkittävä osa esimerkiksi kirkkoturvatyöstä tapahtuu ilman median uutisointia tai muuta laajempaa julkisuutta. Ilmiön kokonaiskuvan hahmottamiseksi myös muussa tutkimuksessa käytetyt lähteet ja niiden tarjoamat näkökulmat ovat tarpeellisia. Tämä on syytä ottaa huomioon artikkelin johtopäätöksiä ja ilmiön kokonaisuutta tarkasteltaessa.

Maasta poistamisen vastustaminen transformatiivisena ja reformatiivisena protestina

Kirkkojen maasta poistamisten oikeutusta haastava työ on saanut uudenlaisia, reformatiivisia toimintamuotoja etenkin 2010-luvulla. Vuoden 2017 alkupuolella ainakin kymmenessä suomalaisessa evankelis-luterilaisessa seurakunnassa ryhdyttiin lukemaan kirkoissa ääneen kielteisiä turvapaikkapäätöksiä. Näissä päätöksissä Maahanmuuttovirasto oli todennut turvapaikanhakijan kokeman uhan todelliseksi, mutta hakijalta kuitenkin evättiin turvapaikka. Toiminta voidaan tulkita niin sanotuksi solidaarisuusprotestiksi (Ruedin ym., 2018:109). Seurakunnissa tempauksen aluille laittanut Espoon Olarin seurakunnan diakoni Kristiina Huotari kuvasi aloitteen taustalla olevia perusteita kristinuskon etiikalla: ”Kun nämä turvapaikkapäätösten tekstit tuodaan kirkkoon paastonajan raamatuntekstien rinnalle, ne tuovat meidät kaikki osalliseksi tämän maailman rakenteissa olevaan syntiin. Tämä on Jumalan maailma, minkä me olemme yhdessä saaneet lahjaksi ja jossa meidän pitäisi kohdella toisiamme oikeudenmukaisesti ja tasavertaisesti.” (Juusela, 2017.)

On huomionarvoista, että kielteisten päätösten lukeminen tapahtui kirkkotilassa: vaikka tapahtuma ei ollut osa jumalanpalvelusta, se sai silti tilan kautta liturgisia piirteitä. Tilan olemuksen kautta kielteisten päätösten lukeminen kytkettiin suoraan seurakunnan hengelliseen työhön, ja toiminnan voi olettaa assosioituneen osallistujien mielisissä liturgiseen toimintaan. Sekä tilan käyttö että diakoni Huotarin kuvaus tapahtuman luonteesta viittaavat toisin sanoen kielteisten päätösten lukemisen uskonnolliseen tai hengelliseen tulkintaan. Kristilliset seurakunnat ja yksittäiset kristityt ovat ottaneet niin ikään osaa muihin erilaisiin protestin ja mielenilmaisun muotoihin maasta poistamisten oikeudenmukaisuuden ja inhimillisyyden puolesta, kuten pitkään jat-

kuneeseen ja laajaa näkyvyyttä saaneeseen Oikeus elää -mielienosoitukseen (Näre, 2020; Siirto & Niemi, 2019:245). Mieli-pideilmastoon vaikuttaminen voidaan tulkita ennen muuta reformatiiviseksi protestin muodoksi, jossa voi tosin olla myös transformatiivisia piirteitä.

Kirkkojen toiminta maasta poistamisen käytäntöjä haastavassa työssä ei kuitenkaan ole rajoittunut vain kirkkoturvatoimintaan ja tilanteisiin, joissa maasta poistamisen taustalla olisi ollut kielteinen turvapaikkapäätös. Muun muassa Porvoon piispa Gustav Björkstrand otti vuonna 2007 kantaa yhden-toista rikokseen syyllistyneen somalinuoren karkottamiseen. Björkstrandin mukaan se, että somalinuoret olivat asuneet hyvin kauan Suomessa, tarkoitti myös sitä, että valtiolla on heistä vastuu, eikä karkottaminen ollut välttämät-tä yhteensopiva toimenpide kristillisen lähimmäisenrakkauden periaatteen kanssa. Niin piispa Björkstrand kuin Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön johtaja Heikki Hiilamo korostivat lisäksi, että nuorten rikosten taustalla ole-via syitä on selvitettävä tarkemmin. ”Jos somalinuorten rikoskierteen taustalla on syrjintää tai rasismia, olisi lyhytnäköistä karkottaa henkilöt ja jättää puut-tumatta rikollisuuden taustalla oleviin tekijöihin”, Hiilamo totesi tuolloin. (Kotimaa, 2007.)

Tutkija Jukka Könönen (2018; ks. myös Anderson ym., 2011:549) on kiinnittänyt huomiota siihen, että prekaareissa asemissa elävien maahan-muuttajien tapauksessa rikkeillä tai rikoksilla voi olla kohtalokas seuraus – maasta poistaminen – vaikka Suomen kansalaiselle sanktio samasta teosta olisi esimerkiksi pelkkä sakko. Maasta poistaminen on nähty kohtuuttomana seurauksena sakkorangaistuksesta myös viime vuosina nähdyissä tilanteissa (ks. Mäntymaa & Eskonen, 2018). Kirkot ovat joka tapauksessa käyttäneet yhteiskunnallista asemaansa erilaisista lähtökohdista käsin maasta poistami-sen uhkaa kokevien tukemiseksi. Toimiensa perusteissa kirkot ovat toistuvasti nähneet yhteiskunnan rakenteelliset ongelmat, kuten turvapaikanhakijoiden heikon oikeusturvan, maassa oleskelun laillistamisen vaikeudet, syrjinnän ja rasismin. Juurisyihin puuttuminen kuvastaa kirkkojen ja seurakuntien työn reformatiivista, ellei jopa transformatiivista olemusta.

Käytännössä kirkkojen maasta poistamisia haastavan työn lainrajaisuus määrittänyt ennen kaikkea sitä kautta, kuinka valtio kulloinkin määrittelee aut-tamisen rajat. Vuonna 2017 Juha Sipilän hallituksen sisäministeri Paula Ri-sikko ehdotti kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden auttamisen krimina-lisointia yhdeksi keinoksi jouduttaa kielteisen saaneiden poistamista maasta.

Hallitus myös esitti vuonna 2015, että seurakunnat tulisi saada valvomaan ja raporttoimaan ilman oleskelulupaa olevista viranomaisille (Hallituksen turvapaikkapoliittinen toimenpideohjelma, 2015). Evankelis-luterilainen kirkko reagoi tuolloin auttamisen kriminalisointiin voimakkaasti. Luterilaisen Kirkkohallituksen asiantuntija Marja-Liisa Laihia totesi, että ”Jos valtiojohto kriminalisoi ihmisten auttamisen, silloin on syytä olla huolissaan siitä etiikasta, jolla valtio toimii” (Haikala, 2017). Vaikka kirkko reagoi tilanteessa ennen muuta sen oman diakoniatyön mahdolliseen rajoittamiseen, sen vastausta voidaan pitää yhteiskunnallisesti laajempänä. Kirkkoilla on pääsy korkean tason neuvottelupöytiin, joissa ne voivat vaikuttaa paitsi oman toiminta-alueensa käytäntöihin myös nostaa laajemmin esille kansalaisyhteiskuntaan liittyviä eettisiä ja moraalisia kysymyksiä.

Keskeisen maasta poistamisen käytännön, kirkkoturvan, soveltaminen Suomessa yleistyi vuoden 2007 jälkeen. Tuolloin Suomen Ekumeeninen Neuvosto julkaisi ensimmäisen Kirkko turvapaikkana -ohjeistuksen jäsenkirjoilleen. Ohje suhtautui maasta poistamisiin kategorisen kielteisesti: ”Kirkko turvapaikkana -käytäntöön liittyy moraalinen haaste. Lähimmäisenrakkauten toteuttaminen äärimmäisessä tilanteessa, jossa turvapaikanhakijaa uhkaa karkotus, vaatii tottelemattomuutta vallitsevia lakeja kohtaan. Kristillinen etiikka menee edelle silloin, kun sen ja valtion lain välillä on ristiriita. ”Ennemmin meidän tulee totella Jumalaa kuin ihmisiä”, todetaan Apostolien teoissa (5:29).” (Suomen ekumeeninen neuvosto, 2007.) Sittenkin sekä ekumeenisten toimijoiden että kirkkojen suhtautuminen maasta poistamisiin on loiventunut. Maasta poistamisten oikeutusta edelleen kyseenalaistetaan sekä yksittäistapauksissa (Ruedin ym., 2018:109–110) että laajemmissa poliittisissa ja tulkinnallisissa linjauksissa, mutta toisaalta kristilliset toimijat eivät enää 2010-luvun jälkimmäisellä puoliskolla nähneet kaikkia maasta poistamisia lähtökohtaisesti kohtuuttomina toimina. Taustalla lienee sekä maahanmuuton kontekstuaalinen muutos, etenkin turvapaikanhakijoiden lukumäärän merkittävä kasvu, että kirkkojen asiantuntijuuden lisääntyminen maahanmuuttokysymyksissä ja diplomaattisempi yhteistyö maahanmuuttoviranomaisten kanssa. Kirkkoturvan voidaankin tulkita muuntuneen transformatiivisesta tai reformatiivisesta protestista konsensushakuisemmaksi protestiksi käytännön kirkkoturvatilanteiden myötä. Esittelen seuraavassa luvussa tarkemmin kirkkoturvatilanteita ja muita maasta poistamisen vastaisia tilanteita, jotka ilmentävät kirkkojen ja seurakuntien työtä konsensushakuisena protestina.

Maasta poistamisen vastustaminen konsensushakuisena protestina

Maasta poistamisten vastaisissa yksittäisissä protesteissa kirkkojen keskeisin ja konkreettisin käytäntö on kirkkoturvamenettely. Siinä kristillinen seurakunta pyrkii estämään Suomesta karkottamisen tai käännyttämisen uhan koikevalle tarjoamalla turvaa hakevalle esimerkiksi käytännöllistä tukea, majoituksen ja oikeudellista apua. Suomen ensimmäinen, laajaa mediajulkisuutta saanut kirkkoturvatilanne, iranilaisen Naze Aghain tapaus (ks. Pyykkönen, 2009:22–24; Horsti, 2013) tapahtui Turun Mikaelin seurakunnassa vuonna 2007. Kirkkoherra Jouni Lehikoinen kommentoi tuolloin Kotimaa-lehdessä: ”Näimme hädässä olevan ihmisen, jonka ohi emme voineet kävellä. Hän on hengenvaarassa oleva henkilö. Seurakuntana voimme tuoda asialle julkisuutta ja uskottavuutta”. (Rusama, 2007.) Naze Aghain suojeleminen ja hänen maasta poistamisensa vastustaminen perustuivat siihen, että seurakunta tulkitsee Aghain olevan hengenvaarassa, mikäli maasta poistaminen pannaan käytäntöön. Seurakunnan näkemyksen mukaan Aghain turvapaikkamenettelyssä oli siis tehty virhe, ja Suomi oli oikeassa rikkoo palautuskieltoa. Vaikuttamismahdollisuutensa seurakunta puolestaan näki siinä, että se pystyi tuomaan Aghain tilanteen laajemman yleisön tietoisuuteen ja vetoamaan omaan auktoriteettiinsa Aghain tukemisessa. Seurakunnan erityislaatuisuutta kansalaisyhteiskunnan ja valtion rajapinnalla olevana toimijana hyödynnettiin tilanteessa tuomaan toiminnalle uskottavuutta.

Myöhemmin seurakunta ja sen yhteistyöverkostot pyrkivät auttamaan Aghaita uuden turvapaikkahakemuksen jättämisessä. Poliisi kieltäytyi ottamasta vastaan Aghain uutta hakemusta, koska Aghai ei toimittanut hakemusta henkilökohtaisesti kiinniottamisen ja maasta poistamisen pelossa. (Kauhanen, 2007.) Uusintahakemuksen jättämiseen liittynyt tapaus kuvastaa sitä, kuinka paperittomien mahdollisuudet toimia itsenäisesti ovat rajattuja, minkä vuoksi seurakuntien ja muiden tukijoiden on välttämätöntä toimia paperittomien puolesta (Ahonen, 2018). Naze Aghain monivaiheisessa tapauksessa poliisi vei hänet säilöönottoyksikköön maasta poistamista varten, mutta hallinto-oikeus antoi käännytyspäätökselle täytäntöönpanokiellon muutamia päiviä ennen käännytyksen toteuttamista (Pohjalainen, 2007).

Ulkomaalaisvirasto³ reagoi tapahtumiin paheksumalla kirkon toimintaa julkisesti. Viraston ylijohtajan Jorma Vuorion mukaan kirkko hyväksikäytti

mediaa vaikuttaakseen turvapaikanhakijoiden kohtaloon (Karjalainen, 2007). Vuorion arvioissa media näyttäytyi kritiikittömänä kirkon kantoja toistavana tahona, vaikka mediassa esitettiin huomattavasti myös kirkon toimintaa kritisoivia uutisia ja kannanottoja. Joka tapauksessa sekä kirkkoherra Lehikoinen että ylijohdaja Vuorio näkivät seurakunnan vaikuttamiskanavan samoin: seurakuntakunta pystyi tuomaan Aghain tapaukselle julkisuutta, jonka kautta pyrittiin estämään Aghain maasta poistaminen. Vuorion mukaan kirkon väliintulo ja pyrkimys vaikuttaa yksittäistilanteisiin riskeerasi sen, että kaikkia turvapaikanhakijoita kohdeltaisi tasavertaisesti, kun taas kirkkoturvaa tarjonneen seurakunnan mukaan Aghain tilannetta nimenomaan ei ollut arvioitu Ulkomaalaisvirastossa oikeudenmukaisesti. Siinä missä seurakunta vaikuttaa tulkinneen protestin yksittäistapaukseen liittyväksi ja ennemminkin konsensushakuiseksi kuin transformatiiviseksi protestiksi, Vuorion tulkinnan mukaan sillä oli mahdollinen negatiivinen vaikutus laajemmin turvapaikkame nettelylle.

Myös muiden kuin turvapaikanhakijoiden maasta poistaminen on kirkkojen piirissä nähty ongelmallisena. Tapausten taustalla ovat yleensä olleet humanitaariset syyt, kuten vuonna 2010 mediassa paljon esillä ollut Eveline Fadayelin tapaus. Suomen ortodoksinen kirkko päätti suojella koptitaustaista (orientaaliortodoksista) Fadayelia, joka oli saapunut Suomeen perheensä luokse. Ortodoksinen kirkon ja Fadayelin perheen mukaan hänen terveytensä oli niin heikko, että hän ei olisi selviytynyt yksin kotimaassaan Egyptissä (Vainio, 2010). Fadayelin tapauksen taustalla eivät siis olleet turvapaikkaperusteet vaan ennemminkin humanitaariset syyt, jotka kirkot ovat nähneet yhtä lailla merkittäviksi perusteiksi oleskelun laillistamisessa. Aghain ja Fadayelin tilanteiden vertailu tuo esille kirkkojen vaikuttamistyön laajan kohteen: Fadayelin tilanteessa kirkot pyrkivät sekä vaatimaan viranomaistahoilta lain noudattamista että poliittisilta tahoilta lain muuttamista inhimillisemmäksi. Siten vaatimukset olivat samanaikaisesti sekä konsensushakuisia että reformatiivisia.

Toisaalta humanitaariset syyt kirkkojen maasta poistamisten vastaisessa työssä ovat myös jakaneet mielipiteitä ja saaneet aikaan erilaisia linjauksia eri seurakuntien välillä. Kirkkoturvatoiminnastaan tunnetuksi tullut Turun Mikaelin seurakunta linjasi vuonna 2008, että se ei enää tarjoa suojaa EU:n sisältä tuleville. Taustalla oli slovakialaisperheen tapaus, jossa perhe oli jo aiemmin kaksi kertaa käännytetty Suomesta. Seurakunta oli antanut perheelle asunnon ja järjestänyt perheen isälle työpaikan, jotta perhe voisi hakea oleskelun lail-

listamista työn perusteella. Mies oli kuitenkin hakenut turvapaikkaa ennen työn alkamista, vaikka EU-kansalaisena ei voisi saada kansainvälistä suojelua Suomesta. Seurakunta katsoi tulleensa tapauksessa huijatuksi ja linjasi ettei se enää tarjoa suojaa EU:n sisältä tuleville. (Kotimaa, 2008.) Vaikka seurakunnan toiminta oli alun perin konsensushakuista, se päättyi lopulta vaikuttamaan seurakunnan oman toiminnan linjanvetoihin.

Kirkkojen toiminta ei kuitenkaan rajoitu maasta poistamisten suoranaiseen vastustamiseen. Seurakunnat ovat erilaisissa tilanteissa tukeneet esimerkiksi paperittomuuden uhkaa kokeneita siten, että he ovat voineet laillistaa oleskelunsa maassa. Seurakunnat ovat myös olleet mukana maasta poistamisissa yhteistyössä paikallispoliisin kanssa, jotta paluusta koti- tai lähtömaahan saadaan mahdollisimman inhimillinen. Nämä kuvaavat osaltaan seurakuntien työn konsensushakuista luonnetta.⁴ Seurakunnan läsnäolosta huolimatta maasta poistamisen uhkaa kokevilla on ensisijainen päätäntävalta tilanteeseen. Esimerkiksi kaukasialaisen Turkan Muradovan perheen tapauksessa maastapoistamispäätös johti tilanteeseen, jossa kaksilapsinen seurakunnan tukema perhe päättyi menemään Suomessa maan alle. Muradovan puoliso sairasti tuberkuloosia, jonka hoito olisi keskeytynyt, mikäli maasta poistaminen olisi pantu täytäntöön. (Laakso, 2019.) Tapaus kuvastaa hyvin sitä epävarmuutta, jota maassa prekaareilla statuksilla oleskelevien karkotettavuus (De Genova, 2010) tuottaa: maasta poistamisen uhka heijastuu kaikille elämän osa-alueille ja muihin perheenjäseniin. Tilanteessa korostuu myös maastapoistamisten väkivaltainen olemus, joka ulottuu niin ikään karkotettavan perheenjäseniin (ks. Horsti & Pirkkalainen, 2020).

Vuoden 2015 niin sanotun pakolaiskriisin jälkimainingeissa kirkoissa ja seurakunnissa havaittiin ongelmallisiksi uudenlaiset tilanteet, joissa paperittomaksi Suomessa päätyneitä ei voitu myöskään palauttaa mihinkään muuhun maahan, tai kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneella ei ollut tosiasiallisesti mitään yhteyttä siihen maahan, johon häntä oltiin karkottamassa. Näin tapahtui esimerkiksi afganistanilaistaiselle Ali Rezalle, joka kuului Afganistanissa vainottuun hazaravähemmistöön ja jonka vanhemmat olivat paenneet vainon vuoksi Iraniin ennen Rezan syntymää. Reza oli kouluttautunut lähihoitajaksi ja työskenteli Suomessa. Rezaa ja Rezan kirkkoturvaan ottanutta seurakuntaa tukeneen Turun Valkonauha ry:n toiminnanjohtaja Minna Saunders totesi tuolloin: ”Hänet nähdään ikuisesti turvapaikanhakijana, eikä hän pysty virallistamaan asemaansa. Kun sanotaan, että Suomi tarvitsee

työntekijöitä, niin tuntuu hassulta, ettei koulutettu lähihoitaja saa jäädä tänne työskentelemään.” (Kärnä, 2020; vrt. Lyytinen, 2021:13.) Lopulta Reza sai jäädä Suomeen työperäisen oleskeluluvan turvin (Laakkonen, 2021). Rezan tilanne ilmentää tilannetta, jossa kristillinen seurakunta haastoi liian voimakkaaseen maahanmuuttajien kategorisointiin perustuvaa maasta poistamista: humanitaarisia ja muita maahanmuuton ja maassa oleskelun perusteita ei ole aina mahdollista tai mielekäästä erotella voimakkaasti toisistaan. Vaikka vaikuttaminen kohdistui ensisijaisesti vain Rezan tilanteeseen, sillä voi tulkita olleen myös yhteiskunnallisen, rakenteellisen ulottuvuuden.

Seurakuntien mukanaolo maasta poistettavan tukena sekä palauttamisen aikana että sitä edeltävissä vaiheissa ei ole merkityksellistä ainoastaan henkilön auttamiseksi ja tukemiseksi, vaan myös poliisin ja muiden viranomaisten toiminnan lainmukaisuuden varmistamiseksi esimerkiksi turvapaikkamenettelyssä ja palautuksen käytännöissä. Suomessa yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on valvoa maasta poistamisen täytäntöönpanoa kaikissa sen vaiheissa. Resurssipulan vuoksi valtuutetulla ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia valvoa erikseen jokaista maasta poistamista. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu, 2018a.) Haasteena on ollut myös yhdenvertaisuusvaltuutetun tiedonsaanti: vaikka poliisiin tulisi saattaa yhdenvertaisuusvaltuutetun tietoon jokainen maasta poistaminen, on poliisiin tiedottamisessa havaittu puutteita (Ekman & Latvala, 2018). Kristilliset seurakunnat ovatkin maasta poistamista haastavassa työssään käyttäneet myös tietoisena strategianaan toimintatapaa, jossa viranomaisten työ tehdään näkyväksi ja asetetaan valvonnan alaiseksi (Aho-nen, 2018a). Tästä toiminnasta tarkastellen kristilliset seurakunnat ovat paikanneet niitä puutteita, joita voi ilmetä viranomaisresurssien vähyyden vuoksi. Seurakuntien läsnäolo tekee näkyväksi näkymättömän viranomaisvallan, joka alistaa turvaa hakevan epävarmaan tilaan (ks. Könönen, 2015:65). Vaikka näissäkin tilanteissa seurakunnan toiminnan voi tulkita ensisijaisesti konsensushakuisena protestina, sillä on myös reformatiivinen luonne.

Johtopäätökset

Olen tässä artikkelissa tarkastellut kirkkojen ja seurakuntien erilaisten maasta poistamisten vastaisten protestiliikkeiden vaikuttamiskohteita Leila Hadj Abdou ja Sieglinde Rosenberger (2019) typologian valossa. He erottelevat toisistaan transformatiivisen, reformistisen ja konformistisen pyrkimyksen

protestiliikkeiden sisällä. Transformatiivinen tai radikaali protesti pyrkii laajaan poliittisen tai sosiaalisen järjestyksen muutokseen. Reformistinen protesti puolestaan kohdistuu lainsäädännön muuttamiseen, kun taas konformistiset protestin muodot kohdistuvat yksittäisiin tapauksiin, joissa maasta poistaminen katsotaan kohtuuttomaksi tai epäinhimilliseksi. Tässä tutkimuksessa tarkastellun aineiston valossa suomalaisten kirkkojen ja seurakuntien protestitoimintaa voisi pitää Hadj Abdoun ja Rosenbergin typologian mukaisesti ensisijaisesti konformistisena protestina. Vaikka kirkot ovat vedonneet esimerkiksi lainsäätäjiin inhimillisemmän turvapaikkapolitiikan puolesta, suurin osa uutisoinnista ja mahdollisesti myös kirkkojen käytännön vaikuttamisesta kohdistuu yksittäisten maasta poistettavien tilanteiden muuttamiseksi paremmaksi. Toisaalta erilaisten protestien tarkka rajaaminen ja luokittelu ei välttämättä ole mielekästäkään (Kocher & Stuesse, 2021). Maastapoistamisia tutkinut Eveliina Lyytinen (2021:10) tuo myös esille, että yksittäistilanteeseen kohdistunut protesti voi muuntaa laajemmaksi, reformatiiviseksi protestiksi.

Keskeisin seurakuntien maasta poistamisten vastaisen konsensushakuisen protestin muoto on kirkkoturvakäytäntö. Hadj Abdoun ja Rosenbergin (2018:116) mukaan toimijat uskovatkin yleisimmin konsensushakuisen protestin olevan kaikkein toimivin vaikuttamisen malli. Muun diakoniatyön tavoin kirkkoturva nousee lähimmäisen hädän kohtaamisen ja vieraanvaraisuuden periaatteen teologisesta ytimestä. Yhtäältä osassa seurakunnista kirkkoturvatyö toimii jouhevasti ja jopa laajamittaisesti, ja sen koetaan niveltävän hyvin seurakunnan muuhun toimintaan (ks. Niemi & Siirto, 2017). Toisaalta toisten seurakuntien työntekijöiden kokemusten mukaan kirkkoturvatilanteet saattavat olla äärimmäisen kuormittavia ja raskaita, ja niiden koetaan toisinaan vain pitkittävän turvapaikkaa hakevan ihmisen hädänalaista tilannetta ilman, että siihen saataisiin lopulta tyydyttävää ratkaisua. Kokemusten moninaisuutta ilmentää sekin, että osa seurakunnista ei sovelle kirkkoturvaa lainkaan, kun taas osa on erikoistunut niihin. Maasta poistamisen uhkaa kokeville suunnattuna vieraanvaraisuuden muotona kirkkoturvassa on omat haasteensa. Se on institutionalisoitunut auttamiskäytäntö, jolla ei välttämättä saada muutettua hakijan tilannetta paremmaksi, mutta jonka päättäminen voi olla haastavaa. Esimerkiksi kotimajoitustoiminta voi toimia kirkkoturvaa joustavammin maasta poistamisten estämisessä.⁵ Kotimajoituksessa ilmenevät valtasuhteet voivat olla symmetrisemmät kuin kirkkoturvatilanteessa vallitsevat

(Vrt. Merikoski, 2019; Ahonen, 2020). Toisaalta kirkkoturvatilanne ei merkitse ainoastaan turvassa olevien välittömiin tarpeisiin vastaamista ja maasta poistamisen estämistä, vaan usein kyse on myös henkilön turvapaikkaprosessin (tai muun oleskelun laillistamiseen tähtäävän prosessin) tukemisesta. Näin ollen se voi saada yksittäistapauksia laajempia yhteiskunnallisia seuraamuksia.

Yksi keino tulkita kirkkojen ja seurakuntien maasta poistamisia haastavaa työtä on tarkastella niitä perusteluita, joihin toiminnan kerrotaan nojaavan. Maasta poistamisen perustelut voivat liittyä poliittisiin, taloudellisiin, sosiaalisiin tai kulttuurisiin syihin (Wong, 2015:70). Vastaavasti kirkkokuntien maasta poistamisia haastava työ on kytkeytynyt erilaisiin, usein toisiinsa kytkeytyviin perusteisiin. Tämän artikkelin perustana olleesta aineistosta piirtyivät esiin etenkin humanitaariset ja sosiaaliset syyt, mutta myös esimerkiksi (kansan)taloudelliset syyt nousivat esiin Ali Rezan tapauksen perusteluissa. Myös lakiin ja oikeudenmukaisuuteen liittyvät perusteet olivat yleisiä kirkko- ja seurakuntien edustajien puheenvuoroissa. Yhteenvetona voidaan todeta, että maasta poistamisia haastetaan hyvin samankaltaisten kategorioiden kautta kuin niitä pyritään oikeuttamaan, ja ne voidaan tulkita konsensushakuisuuden ja reformistisuuden rajamailla oleviksi. Transformatiivisia maasta poistamisten protesteja kirkot ja seurakunnat eivät vaikuta juurikaan ilmentäneen, mikä voi johtua osittain suomalaisista kirkko-valtio-suhteista.

Suomalaisten kirkkojen yhteiskunnallinen ja poliittinen vaikuttaminen turvapaikanhakijoiden ja myös maasta poistamisen uhan alla olevien puolesta on pääsääntöisesti laaja-alaista ja johdonmukaista (Ahonen, 2018a; Ahonen, 2018b), vaikka kirkkojen ja seurakuntien välillä on havaittavissa myös erilaisia lähestymis- ja toimintatapoja (ks. Niemi & Siirto, 2017:59–66). Vaikka kirkot instituutioina ja useat kirkolliset järjestöt suhtautuvat Suomesta turvaa hakeviin lähtökohtaisen positiivisesti, kirkkojen sisällä yksittäiset työntekijät ja seurakuntalaiset voivat kuitenkin nähdä kirkkojen työn turvapaikanhakijoiden ja karkotettavien parissa kielteisenä tai jopa moraalittomana tai laittomana. Myös puoluepoliittisella kentällä turvapaikanhakijoiden auttamiseen ja karkotusten vastaiseen työhön ovat suhtautuneet kriittisesti erityisesti kristilliset äänet (Ahonen, 2019). On huomionarvoista ja kiinnostavaa, että suomalaiset kirkot lähestyvät aihepiiriä päinvastaisesta tulokulmasta kuin ne poliittiset tahot, jotka vaativat kristillisten arvojensa pohjalta maahanmuuton rajoittamista ja maasta poistamisten laajamittaista täytäntöönpanoa. Kirkkojen maasta poistamisten vastaista työtä tarkasteltaessa havaitaan, että se ei ole

ainoastaan karitatiivista diakoniatyötä, vaan sillä on myös laajempi, poliittinen ulottuvuutensa. Diakoniatyö tulee toisinaan määritellyksi perifeeriseksi osaksi kirkon toimintaa, vaikka se pohjautuisi suoraan yhteisön teologiseen ytimeen (ks. Rodriguez Nygaard, 2017). Diakoniatyön poliittisen ja julkisen ulottuvuuden myötä kristilliset yhteisöt ilmentävät ja vahvistavat kirkko-opilista itseymmärrystään ja imagoaan.

Alaviitteet

- 1 Raamatun turvakaupunkeja, joiden funktio oli tarjota suojaa verikostolta, on pidetty nykyaikaisen 80-luvulla länsimaissa syntyneen kirkkoturvaliikkeen esikuvana. Moderni kirkkoturvaliike on keskittynyt kansainväliseen siirtolaisuuteen liittyviin ongelma-kohtiin.
- 2 Erilaisista maasta poistamisten protestien muodoista ks. Ruedin ym., 2018:103.
- 3 Ulkomaalaisvirasto (Uvi) vaihtoi nimensä Maahanmuuttovirastoksi (Migri) vuonna 2010.
- 4 Seurakuntien kytkeytymisestä moniammatilliseen yhteistyöverkostoon kirkkoturvatilanteissa ks. Pyykkönen, 2009.
- 5 Kotimajoitusverkoston toiminnasta ks. tarkemmin Merikoski, 2019.

Lähteet

- Aamulehti. (2007). Sudanilainen nainen haki turvapaikkaa kirkosta. Aamulehti, 20.7.2007.
- Anttola, L. (2020). Käännytyksen uhkaama irakilaisäiti etsii työtä – ”Seurakunta ja MLL eivät voi enää auttaa”. Helsingin uutiset 20.4.2020. <https://www.helsingin-uutiset.fi/paikalliset/1561214> – Viitattu 2.12.2021.
- Ekman, J. & Latvala, J. (2018). Poliisi ei aina kerro yhdenvertaisuusvaltuutetulle esimerkiksi kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneen maastapoistamisesta, vaikka lain mukaan pitäisi - Poliisi: Tiedonkulussa ongelmia. Yle, 7.8.2018. Saatavilla: <https://yle.fi/uutiset/3-10340740> – Viitattu 2.12.2021.
- Haikala, T. (2017). Muuttaako kirkko toimintatapojaan, jos valtio kriminalisoi käännytettyjen turvapaikanhakijoiden auttamisen? Kirkko ja kaupunki, 23.8.2017.
- Juusela, P. (2017). Ainakin kymmenen seurakuntaa lukee kielteisiä turvapaikkapäätöksiä. Kirkko ja kaupunki, 6.3.2017. Saatavilla: <https://www.kirkkoja-kaupunki.fi/2017/03/06/ainakin-kymmenen-seurakuntaa-lukee-kielteisia-turvapaikkapaatoksia/>
- Kauhanen, H. (2007). Poliisi ei ottanut Ag-hain uutta turvapaikka-anomusta vastaan. Turun Sanomat, 12.7.2007.
- Karjalainen. (2007). UVI suivaantui kirkolle. Karjalainen, 8.9.2007.
- Kotimaa. (2007). Björkstrand kehottaa miettimään somalirikarkotuksia. Kotimaa, 27.6.2007.
- Kotimaa. (2008). Mikaelin seurakunta ei suojele enää EU:sta tulevia. 14.2.2008.
- Kärnä, L. (2020). Lähihoitaja Ali Rezaa, 22, ollaan palauttamassa maahan, jossa hän ei ole koskaan käynyt – seurakunta apuun: ”Jotkut ovat yrittäneet käyttää meitä hyväkseen – tämä päätös on ehdottoman väärä”. MTV uutiset 17.5.2020. Saatavilla: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/la-hihoitaja-ali-rezaa-22-ollaan-palauttamassa-maahan-jossa-han-ei-ole-koskaan-kaynyt-seurakunta-apuun-jot->

kut-ovat-yrittaneet-kayttaa-meita-hyvakseen-tama-paatos-on-ehdottoman-vaara/7817918 – Viitattu 30.11.2021.

- Laakkonen, V. (2021). Paperisota kannatti: turkulaislähihoitaja Ali Reza Heidarille viimein oleskelulupa – ”Nyt saan taas keskittyä työntekoon”. Turun Sanomat 14.4.2021. Saatavilla: <https://www.ts.fi/uutiset/5282886> – Viitattu 30.11.2021.
- Laakso, A. (2019). Tuberkuloosia sairastava turvapaikanhakija katosi perheineen – käännytystä vastustava seurakunta huolissaan. Yle 4.3.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10672337> – Viitattu 1.12.2021.

Kirjallisuus

- Ahonen, T. (2020). Bound to hospitality: Asymmetry of power in Finnish church asylum movement. *Approaching Religion*, 10(2), 158–170. <https://doi.org/10.30664/ar.92097>
- Ahonen, T. (2019). Valtio valtiossa ja virkamiehet saarnastuolissa: kirkkoturma julkisessa keskustelussa vuosina 2007–2010 ja 2015–2018. *Politiikka*, (61)2: 103–126.
- Ahonen, T. & Kallius, A. (2019). Pauperittomuuden tuotanto ja hallinta Suomessa vuosina 2015–2017. – E. Lyytinen (toim.), *Turvapaikanbaku ja pakolaisuus Suomessa*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti, 89–102.
- Ahonen, T. (2018a). Seurakunnat kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden tukena: kirkkoturvatoiminnassa sovelletut strategiat. *Diakonian tutkimus*, 1: 6–27.
- Ahonen, T. (2018b). Kirkkoturvainstituution muotoutuminen Suomessa. *Uskonnotutkija – Religionsforskaren*, (7)1: 1–23. <https://doi.org/10.24291/uskonnotutkija.v7i1.71204>
- Anderson, B., Gibney, M. J. & Paoletti, E. (2011). Citizenship, deportation and the boundaries of belonging. *Citizenship studies*, 15(5), 547–563. <https://doi.org/10.1080/13621025.2011.583787>
- De Genova, N. P. (2002). Migrant “illegality” and deportability in everyday life. *Annals Review of Anthropology*, 31, 419–447. <https://doi.org/10.1146/annurev-anthro.31.040402.085432>
- Hadj Abdou, L. & Rosenberger, S. (2019). Contesting the deportation state? Political change aspirations in protests against forced returns. *Ethnic and Racial Studies*, 42(16), 102–119. <https://doi.org/10.1080/13621025.2011.583787>
- Horsti, K. & Pirkkalainen, P. (2021). The slow violence of deportability. – M. Husso, S. Karkulehto, T. Saresma, A. Laitila, J. Eilola & H. Siltala. (toim.), *Violence, Gender and Affect: Interpersonal, Institutional and Ideological Practices*. London: Palgrave, 181–200.
- Horsti, K. (2013). De-ethnicized victims: Mediatized advocacy for asylum seekers. *Journalism* 14(1): 78–95. <https://doi.org/10.1177/1464884912473895>
- Kocher, A. & Stuesse, A. (2021). Undocumented activism and minor politics: Inside the cramped political spaces of deportation defense campaigns. *Antipode*, 53(2), 331–354. <https://doi.org/10.1111/anti.12665>
- Kriesi, H., Koopmans, R., Duyvendak, J. W. & Giugni, M. (1995). *New social movements in Western Europe: A comparative analysis*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Könönen, J. (2015). Tilapäinen elämä, joutava työ: rajat maahanmuuton ja työvoiman prekarisaation mekanismina. Itä-Suomen yliopisto. http://publications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1661-7/urn_isbn_978-952-61-1661-7.pdf
- Könönen, J. (2018). Turvapaikanhakijoita vai rikollisia? Huomioita 'pakkopalautuksista' ja rakenteellisesta väkivallasta. *Tutkijaliitto*. <https://tutkijaliitto.wordpress.com/2018/08/14/turvapaikanhakijoita-vai-rikollisia-huomioita-pakkopalautuksista-ja-rakenteellisesta-vakivallasta/> – Viitattu 20.12.2021.
- Lyytinen, E. (2021). 'I have my everything in here': Welcome, unwelcome and rewelcome in asylum seeker's deportability, *Hospitality & Society*. https://doi.org/10.1386/hosp_00042_1
- Maahanmuuttovirasto. (2015). Karkottamisesitykset ja -päätökset 2001–2015. Saatavilla: [https://migri.fi/documents/5202425/12244677/2001-2015+Karkottamisesitykset+ja+-p%C3%A4%C3%A4t%C3%B6kset+\(fi\).pdf/ac9aa99c-6cdf-7b33-5c37-a21e73fd49a0/2001-2015+Karkottamisesitykset+ja+-p%C3%A4%C3%A4t%C3%B6kset+\(fi\).pdf?version=1.2&ts=1550139384000](https://migri.fi/documents/5202425/12244677/2001-2015+Karkottamisesitykset+ja+-p%C3%A4%C3%A4t%C3%B6kset+(fi).pdf/ac9aa99c-6cdf-7b33-5c37-a21e73fd49a0/2001-2015+Karkottamisesitykset+ja+-p%C3%A4%C3%A4t%C3%B6kset+(fi).pdf?version=1.2&ts=1550139384000) – Viitattu 18.3.2022.
- Maahanmuuttovirasto. (2018). *Tilastot: maasta poistaminen*. Saatavilla: <https://tilastot.migri.fi/index.html#decisions/23332?s-tart=576&end=587> – Viitattu 18.3.2022.
- Merikoski, P. (2019). Hospitality, reciprocity, and power relations in the home accommodation of asylum seekers in Finland. – Bendixsen, S. & and Wylter, T (toim.), *Contested Hospitalities in a Time of Migration: Religious and Secular Counterspaces in the Nordic Region*. London: Routledge. 113–198. <https://doi.org/10.4324/9780429273773-7>
- Nicholls, W. J. (2013). Voice and power in the immigrant rights movement. – D. Kanström & C. Menjivar (toim.), *Constructing Immigrant 'Illegality': Critiques, Experiences, and Responses*. Cambridge: Cambridge University Press, 225–245. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107300408.013>
- Niemi, H. & Siirto, U. (2017). Hätämaajoituksesta Aleppon kelloihin: Evankelis-luterilaisten seurakuntien turvapaikkatyö Suomessa. *Kirkon tutkimuskeskuksen verkkokulkaisuja 49*. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Nyers, P. (2012). Researching anti-deportation: Socialization as method. – M.B. Salter & C.E. Mutlu (toim.), (2012). *Research Methods in Critical Security Studies: An Introduction*. London: Routledge, 97–100.
- Näre, L. (2020). "Finland kills with a pen" – Asylum seekers' protest against bureaucratic violence as politics of human rights. *Citizenship Studies*, 24(8), 979–93. <https://doi.org/10.1080/13621025.2020.1769559>
- Reichertz, J. (2014). Induction, deduction, abduction. – Flick, U. (toim.), *The SAGE Handbook of Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 123–135. <https://dx.doi.org/10.4135/9781446282243.n9>
- Pyykkönen, M. (2009). Deportation vs. sanctuary. The rationalities, technologies, and subjects of the Finnish sanctuary practices. *Refuge: Canada's Periodical on Refugees*, 26(1): 20–32. <https://doi.org/10.25071/1920-7336.30603>
- Rodriguez Nygaard, M. (2017). Reflective practice of diaconia from the margins: Ecclesiological and professional implications. *Diaconia*, 8, 166–187. <https://doi.org/10.13109/diac.2017.8.2.166>
- Rosenberger, S. (2018). Political protest in asylum and deportation. An introduction. – S. Rosenberger, V. Stern, N. Merhaut (toim.), *Protest Movements in Asylum and Deportation*. London: Springer, 3–25. https://doi.org/10.1007/978-3-319-74696-8_1
- Rucht, D. (2018). Mobilization against refugees and asylum seekers in Germany: A social movement perspective. – S. Rosenberger, V. Stern, N. Merhaut (toim.), *Protest Movements in Asylum and Deportation*. London: Springer, 225–246. https://doi.org/10.1007/978-3-319-74696-8_11

- Ruedin, D., Rosenberger, S. & Merhaut, N. (2018). Tracing anti-deportation protests: A longitudinal comparison of Austria, Germany and Switzerland. – S. Rosenberger, V. Stern, N. Merhaut (toim.), *Protest Movements in Asylum and Deportation*. London: Springer, 89–115. https://doi.org/10.1007/978-3-319-74696-8_5
- Siirto, U. & Niemi, H. (2019). Solidaarista yhdessä elämisen taitoa vai vieraanvaraisuutta: evankelisluterilaiset seurakunnat turvapaikkatyössä. – E. Lyytinen (toim.) *Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti, 231–247.
- Suomen Ekumeeninen Neuvosto. (2007). *Kirkko turvapaikkana*. Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisuja LXXXII.
- Valtioneuvosto. (2015). Hallituksen turvapaikkapoliittinen toimenpideohjelma. Saatavilla: https://valtioneuvosto.fi/-/hallitus-julkisti-turvapaikkapoliittisen-toimenpideohjelmansa?_101_INSTANCE_CE_3wyslLo1Z0ni_groupId=10616 – Viitattu 1.2.2022.
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu. (2018a). Yhdenvertaisuusvaltuutetun mandaatti maastapoistamisen täytäntöönpanon valvojana. 2.7.2018. Saatavilla: <https://syrjinta.fi/-/yhdenvertaisuusvaltuutetun-mandaatti-maastapoistamisen-taytantonpanon-valvojana> – Viitattu 2.12.2021.
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu. (2018b). Yhdenvertaisuusvaltuutettu: Poliisin saattamista palautetuista 85 % turvapaikanhakijoita. 3.8.2018. Saatavilla: <https://syrjinta.fi/-/yhdenvertaisuusvaltuutettu-poliisin-saattamista-palautetuista-85-turvapaikanhakijoita> – Viitattu 2.12.2021.